

Οι σεισμοί στη Θεσσαλονίκη —πρώτες διαπιστώσεις και παρατηρήσεις

Πάνος Μάμαλης

1. Γιά τήν εύρύτερη περιοχή τής Θεσσαλονίκης ή 20ή 'Ιουνίου 1978 άναμφισβήτητα θά άποτελέσει όρόσημο. 'Ισως όμως όχι μόνο γι' αὐτήν. Γιατί σήμερα, δύο μήνες μετά τό μεγάλο σεισμό, είναι φανερό, ακόμα και στους κυβερνητικούς υπεύθυνους, πώς τό πρόβλημα πού δημιουργήθηκε είναι πολυδιάστατο και έθνικῆς σημασίας.

2. Είναι γνωστός ό μονοπολικός ή διπολικός τρόπος ανάπτυξης τοῦ εθνικοῦ μας χώρου. Οί βασικοί πόλοι ανάπτυξης, 'Αθήνα και Θεσσαλονίκη, παρουσιάζουν μία σημαντική διαφορά. 'Η οικονομία τής Θεσσαλονίκης προσδιορίζεται από μεγέθη τοῦ πρωτογενοῦς και δευτερογενοῦς τομέα παραγωγῆς, και ή παρουσία τής στήν εθνική οικονομία είναι καταλυτική, πέρα από τό ότι αποτελεί τό κλειδί κάθε ανάπτυξης γιά τό βορειοελλαδικό χώρο.

2α. 'Η οικονομία τής Θεσσαλονίκης, μᾶς περιοχῆς μέ εθνικά στρατηγική σημασία, κλονίστηκε σημαντικά σέ μία περίοδο κρίσιμων εθνικῶν προβλημάτων, ενώ πολλά αναμένονταν ἀπ' τήν όμαλή λειτουργία τής. 'Η πλημμελής λειτουργία τής οικονομίας τής περιοχῆς υπολογίστηκε πρόχειρα σέ «στατικό» κόστος —ζήμια γιά τήν εθνική οικονομία— σέ δύο δισεκατομμύρια δραχμές τήν εβδομάδα, γιά τίς πρώτες τουλάχιστον εβδομάδες μετά τό σεισμό.

2β. Οί ζημιές και οί βλάβες στά κτίρια, δηλαδή σέ τόπους δουλειᾶς και κατοικίας, δημιουργήσαν, όπως ήταν φυσικό, στους κατοίκους τής περιοχῆς ψυχολογικά προβλήματα, αίσθηση ανασφάλειας και φοβίες, μέ αποτέλεσμα τίς πρώτες δύο-τρεις εβδομάδες σοβαρή τάση φυγῆς. Φαίνεται ότι τόν πρώτο μήνα τά 2/3 τοῦ πληθυσμοῦ έφυγαν έξω από τήν πόλη και τό 1/3 (περίπου 200.000) εγκαταστάθηκε σέ σκηνές μέ όχι σωστές συνθήκες διαβίωσης μέσα στήν πόλη. Πολύ μικρός ήταν ό αριθμός τῶν κατοίκων πού έμειναν στά σπίτια τους. Συνέπεια αὐτῆς τής μετακίνησης ήταν, τόν πρώτο κυρίως μήνα, σημαντική άναστολή τής λειτουργίας τής βιομηχανίας, και ιδιαίτερα τής βιοτεχνίας, τοῦ εμπορίου, και τής δραστηριότητας τῶν ελεύθερων επαγγελματιῶν και τῶν αγροτῶν τής περιοχῆς. Ειδικά στή βιοτεχνία οί δυσκολίες παρουσιάστηκαν γιατί ένα ποσοστό 15-20% τῶν βιοτεχνιῶν έπαθαν

μικρότερες ή μεγαλύτερες ζημιές. Παράλληλα, τήν αγροτική οικονομία, εκτός από τή μή άπορόφηση τής παραγωγῆς, τήν επηρέασαν και οί διάφορες σοβαρές ζημιές στή γύρω περιοχή τής Θεσσαλονίκης.

2γ. Οί σεισμοί και ό τρόπος πού αντιμετώπιστηκαν τά προβλήματα πού δημιουργήσαν, όδήγησαν στή χαλάρωση τῶν κοινωνικῶν δραστηριοτήτων και στή δημιουργία νέων κοινωνικῶν σχέσεων, ιδιαίτερα στίς περιοχές τῶν καταυλισμῶν. Πρέπει νά αναφερθεῖ ή άπότομη αύξηση τοῦ πληθυσμοῦ στίς κοντινές περιοχές, κυρίως στήν Κατερίνη, τό Κιλκίς και τά χωριά τής Χαλκιδικῆς, αύξηση πού μέ πρόχειρη εκτίμηση φθάνει σέ μερικές περιπτώσεις τό 50-80%, άλλοτε βέβαια γιά μικρό χρονικό διάστημα, άλλοτε γιά μεγαλύτερο, και μένει νά διαπιστωθεῖ σέ ποιά έκταση και μόνιμα. Οί νέες αὐτές κοινωνικές συνθήκες θά πρέπει νά μελετηθοῦν και νά διερευνηθοῦν οί πιθανές επιπτώσεις, άμεσες και μεσοπρόθεσμες.

2δ. 'Η εκτίμηση όλων τῶν συνθηκῶν πού δημιουργήθηκαν στήν περιοχή μέ τούς σεισμούς, οικονομικῶν, κοινωνικῶν, τεχνικῶν, πληροφοριακῶν, κρατικῆς και κυβερνητικῆς παρουσίας, όδηγούν στό συμπέρασμα ότι οί σεισμοί έπληξαν σέ ένα βαθμό πού δέν μπορεῖ ακόμα νά προσδιοριστεῖ τίς δομές στίς όποιες στηρίχτηκε ή ανάπτυξη τής πόλης και τής περιοχῆς τής, πού αποτελεί καθοριστικό παράγοντα στήν ανάπτυξη τοῦ εθνικοῦ μας χώρου. 'Ο όξυδερκής απλά και μόνο παρατηρητής θά διαπίστωνε και πρίν από τούς σεισμούς ότι οί οργανωτικές και λειτουργικές δομές τής πόλης συχνά ήταν μόνο έξωτερικά ικανοποιητικές και σέ ένα βαθμό αποτελεσματικές, γι' αὐτό και μπορούσε νά προβλέψει ότι θά όδηγοῦσαν σέ έλλειμματική, άποσπασματική, πρόχειρη και όχι εὔαισθητη κοινωνικά αντιμετώπιση τοῦ προβλήματος.

Κανένα μέρος τοῦ προβλήματος δέν αντιμετώπιστηκε μέ βάση έναν έστω στοιχειώδη σχεδιασμό. Αὐτό είχε σάν αποτέλεσμα νά αντιμετώπιζει ό πολίτης τό κράτος μέ χαυλοψφια και άδεδειγμένα. Δέν τόν πληροφοροῦσαν τό κράτος μέ άκριβεία και έγκαιρα, δέν ενδιαφέρθηκε γιά τά άμεσα προβλήματά του, δέν τοῦ έδειξε ότι, και αν ακόμα δέν έχει όλα τά μέσα, έχει κινητοποιήσει όλες τίς δυνά-

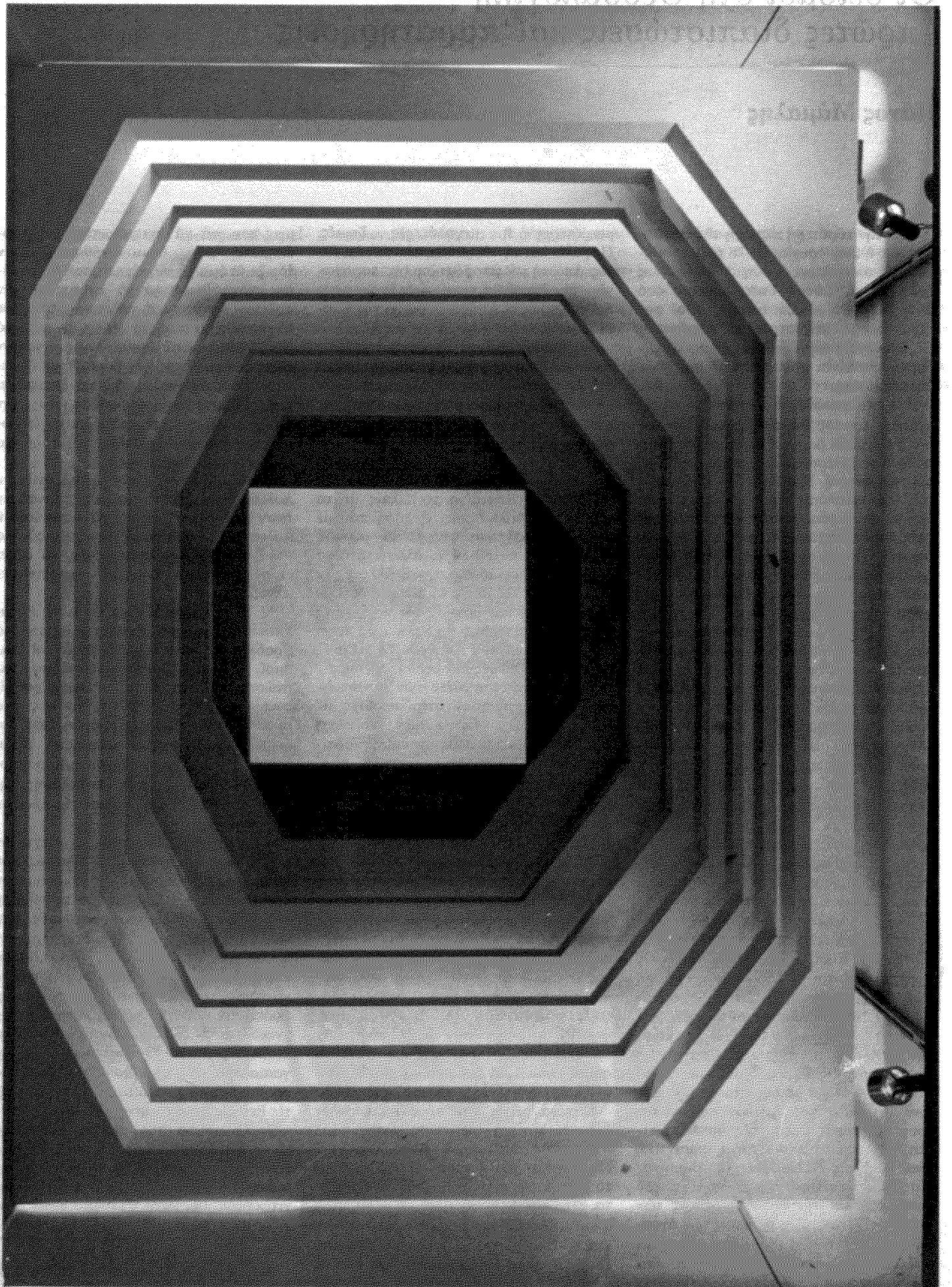
μεις του γιά νά αντιμετώπισει τά προβλήματα πού δημιουργήθηκαν. Δέν έδειξε ακόμα τή συγκίνηση πού θά συνέδεε συναισθηματικά τό κράτος μέ τόν πολίτη. 'Αντίθετα, ή πολιτεία περιόρισε τό πρόβλημα και τό θεώρησε τεχνικό μόνο θέμα, και αὐτό πάλι περιορισμένων διαστάσεων. 'Ετσι δέν βοηθήθηκε ό κάτοικος τής Θεσσαλονίκης νά ξεπεράσει τούς φόβους και τίς φοβίες του, τήν ανασφάλειά του, χαρακτηριστικά άλλωστε πού δυνάμωναν ακόμα πιά πολύ και από τό είδος τοῦ σεισμοῦ.

'Ηταν μοναδική εὐκαιρία νά δείξει ή πολιτεία τήν παρουσία τής. Μοναδική ήταν ακόμα ή εὐκαιρία νά έμπνεύσει ή πολιτεία ένθουσιασμό και αισιοδοξία στους κατοίκους τής περιοχῆς, νά φέρει στήν επιφάνεια τίς πιά δημιουργικές πλευρές τους.

3. 'Η πολιτεία δέν φαίνεται νά κατάλαβε ότι, γιά νά αντιμετωπισθοῦν τά προβλήματα πού δημιουργήσαν οί σεισμοί, «δέν χρειάζονται μόνο ειδικές πιστώσεις και ειδικές νομοθετικές ρυθμίσεις [...] Χρειάζεται συγχρόνως ένα σύνθετο πρόγραμμα όργάνωσης τοῦ βορειοελλαδικοῦ χώρου κοινωνικό, οικονομικό, πολιτικτικό, άμεσο και μακροχρόνιο». Καί, βέβαια, άνάπλασης τής ίδιας τής Θεσσαλονίκης και τής εύρύτερης περιοχῆς τής.

4. 'Υπάρχει βέβαια και τό «τεχνικό» μέρος τοῦ προβλήματος. Τό μέρος πού αναφέρεται στήν άσφαλή άποκατάσταση τῶν βλαβῶν και ζημιῶν πού προκλήθηκαν στά κτίρια από τούς σεισμούς. Καί έδώ ή πολιτεία, αν και δέν είχε τήν κατάλληλη προετοιμασία, ήταν διστακτική ως και άρνητική νά δεχτεῖ τή συνεργασία πού επίμονα, φορτικά ίσως, πρότειναν από τήν πρώτη στιγμή τό τεχνικό επιμελητήριο και ό σύλλογος πολιτικῶν μηχανικῶν Θεσσαλονίκης. Συνεργασία πού, σέ όποιο βαθμό και σέ όποια χρονική φάση πραγματοποιήθηκε, έδειξε τίς θετικές δυνατότητες πού έχει.

5. Τό σύνολο τῶν μέτρων πού έξήγαγε ή κυβέρνηση καταγγέλληκαν, όπως είναι γνωστό, από τούς μηχανικούς τής πόλης. Οί πολιτικοί μηχανικοί και οί αρχιτέκτονες ζήτησαν τή δημιουργία ενός

φορέα αποκεντρωμένου, στον οποίο θά έπαιρναν μέρος οί δημόσιες υπηρεσίες, ή τοπική αυτοδιοίκηση και οί συλλογικοί φορείς τών τεχνικών. Ο φορέας αυτός θά μπορούσε μέ ταχύτητα, φαντασία, πρωτοτυπία και ευελιξία νά αντιμετωπίσει τίς έκτακτες συνθήκες.

6. Μέσα σ' αυτές τίς προτάσεις τών μηχανικών σημαντικότετη είναι και εκείνη πού πρόβλεπε τή δημιουργία μιās συνεργατικής τών μηχανικών, πού θά αντιμετώπιζε τό θέμα τών ζημιών και βλαβών στά κτίρια σέ επίπεδο μελέτης και επίβλεψης. Η κυβέρνηση δέν συμφώνησε σ' αυτήν τήν αντιμετώπιση. Ίδρυσε μέ προεδρικό διάταγμα ειδική επιτροπή τού Ύπουργείου Δημοσίων Έργων στή Θεσσαλονίκη, τήν Ύπηρεσία Αποκαταστάσεως Σεισμοπαθών Βορείου Ελλάδος (ΥΑΣΒΕ), και συγκρό-

τησε Γνωμοδοτικό Συμβούλιο μέ τή συμμετοχή και τών συλλογικών φορέων τών τεχνικών, πού μόλις τώρα άρχισε νά λειτουργεί. Οί τεχνικοί, πολιτικοί μηχανικοί και αρχιτέκτονες τής Θεσσαλονίκης προχώρησαν στήν ίδρυση συνεργατικής χωρίς τή συμμετοχή τού κράτους. 450 πολιτικοί μηχανικοί και αρχιτέκτονες, ή μεγάλη πλειοψηφία τών δύο αυτών κλάδων τής Θεσσαλονίκης, παίρνουν μέρος σ' αυτήν.

7. Μέ τόν τρόπο πού αποφάσισε ή κυβέρνηση τή δανειοδότηση τών σεισμοπαθών για τήν αποκατάσταση τών ζημιών, ήταν φανεροί οί κίνδυνοι από τίς καθυστερήσεις και τά άλλα μειονεκτήματα τών αποσπασματικών, άσυντόνιστων και πολύπλοκων διαδικασιών. Αυτό και αποδείχτηκε. Σήμερα, τόν τρίτο μήνα μετά τούς σεισμούς, ή δανειοδότηση δέν

άρχισε ακόμα. Βλέποντας ακριβώς αυτές τίς άργοποιρίες, τό εργατικό κέντρο Θεσσαλονίκης πρότεινε τελευταία νά αναλάβει αυτό πρωτοβουλία για τήν οργάνωση και διεκπεραίωση ενός μέρους από τίς διαδικασίες για τούς εργαζόμενους.

8. «Οί δυσκολίες πού προκύψανε από τούς σεισμούς, οί νέες συνθήκες, θά πρέπει νά γίνουν έρέθισμα για γρηγορότερη και καλύτερη ανάπτυξη, για καλύτερη ποιότητα ζωής, για δυνάμωμα τής ανεξαρτησίας.»² Μπορεί αυτό, σέ όποιο βαθμό, νά τό καταλάβει ή πολιτεία; Οί συλλογικοί φορείς τών τεχνικών κ.ά. αυτό ακριβώς προσπαθούν νά δείξουν, και πρós αυτή τήν κατεύθυνση αναπτύσσουν τή δραστηριότητά τους.

2. Δ.Α. Φατούρος, δ.π.

